

บทบรรณาธิการ “สังคมแห่งการเรียนรู้”

อเนกพล เกื้อมา
Aneqpon Kuama

ความปรารถนาให้วารสารวิจัยสังคม ฉบับนี้ ไม่ติดขัดกับวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบใดอย่างเจาะจงหรือนำเสนอศาสตร์สังคมเฉพาะสาขา ตลอดจนให้เห็นมุมมอง คิดต่าง ในสังคมหลากหลายด้าน สะท้อนผ่านงานเขียน 7 บทความ เบื้องต้นประเมินได้ว่าประสบความสำเร็จและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากเจ้าของบทความและผู้เกี่ยวข้อง นำเสนอ “ปรากฏภาพสารสังคม” ได้อย่างมีคุณภาพ เพียงพอต่อความเชื่อมั่น “สาร” นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นต้นทุนสำคัญสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป

บทความแรก: เรียนรู้ร่วมกันต่อระบบการเลือกตั้ง การเลือกตั้งที่ดีน่าจะมาจากระบบการเลือกตั้งที่ทุกคนยอมรับ ซึ่งหมายถึง การเลือกตั้งที่สามารถทำให้ผู้เลือกตั้งและผู้รับการเลือกตั้งรับรู้และสัมผัสได้ถึงความโปร่งใส บริสุทธิ์และยุติธรรม และนั่นเท่ากับว่ายอมรับผลการเลือกตั้งโดยปราศจากข้อกังขาและถือเป็นที่สุด บทความของ พรพรรณชญา ศิริวรรณบุศย์ เรื่อง “ระบบเลือกตั้งกับการคาดคะเนชัยชนะในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง” ได้มีส่วนสนับสนุนหรือชี้ชวนให้เห็นถึงระบบการเลือกตั้งที่มีผลต่อความได้เปรียบเสียเปรียบ โดยเปรียบเทียบระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยปี พ.ศ.2550 และ 2554

ทั้งนี้มุ่งวิเคราะห์สำคัญอยู่ที่ผลการตัดสินใจเลือกของประชาชนกับระบบการเลือกตั้งที่ใช้ ตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง ในขณะที่นั้น อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจของประชาชนมาจากอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง หรือเป็นผลมาจากระบบเลือกตั้งที่ถูกนำมาใช้ในขณะนั้น บทความนี้เป็นจุดเริ่มชวนต่อยอดความคิดกับระบบการเลือกตั้งที่ผ่านมาและใช้เป็นบทเรียนรับมือกับสถานการณ์การเมืองที่ถ้ามถึง “ใครได้ใครเสีย” กับกาเลือกตั้งที่กำลังจะเกิดขึ้นตามโรดแมพของรัฐบาล

บทความที่สอง: เรียนรู้ร่วมกันต่ออำนาจที่สร้างขึ้น “การดำรงอยู่ของชีวิตบนเงื่อนไขที่แตกต่างกันย่อมเกิดสถานการณ์ที่แตกต่างกัน” อาจเป็นอีกข้อสรุปที่ได้จากบทความเรื่อง “เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปฏิบัติการสร้างอำนาจโดยการใช้ปืนเถื่อนของกลุ่มคนในท้องถิ่นหนึ่งบริเวณเชิงเขาบรรทัด” ของ ญัฐกานต์ อภัสสกิจ ซึ่งนำเสนอวิถีสังคมคนภาคใต้ (เชิงเขาบรรทัด) ในช่วงเวลาที่ “ปืนเถื่อน” กลายเป็น เครื่องมือป้องกันภัยอันตรายที่มาจกสัตว์ร้าย และหรือคนด้วยกันเอง แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนผ่าน “ปืนเถื่อน” กลับมีอานุกาพและให้อานาจมากกว่า คือ เครื่องมือสร้างโอกาสเข้าถึงเพื่อความได้เปรียบเชิงอำนาจในการยึดช่วงผลประโยชน์และทรัพยากรภายในท้องถิ่นเหนือคนอื่น ๆ และวันนี้ “ปืนเถื่อน” ยังคงเป็นเครื่องมือที่หลายคนต้องการและพร้อมที่จะใช้สืบทอด “เกิดขึ้นมียู่” ของอำนาจเก่าและใหม่ในสังคมคนเชิงเขาบรรทัด แม้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงก็ตาม

บทความที่สาม: เรียนรู้ร่วมกันต่อวิถี “คุณภาพชีวิตที่ดี” เป็นความปรารถนาที่ต้องแลกด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะทุก

ภาคส่วนในสังคมมีส่วนเสริมเติมเต็มคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งกันและกัน บทความของ วิภาณันท์ ม่วงสกุล เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพหุพลัง” เป็นตัวอย่างของการสื่อสารการเรียนรู้ว่าด้วยเรื่อง “สังคมคนละวัยเดียวกัน” โดยพบว่า สารสำคัญที่ทุกฝ่ายทั้งปัจเจกวัย องค์กรภาครัฐ ชุมชน ท้องถิ่น ingsกระทำหรือดำเนินการสร้างพลังหรือเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุใน 3 ด้าน ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดี การมีความมั่นคงหรือหลักประกันในชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม เหล่านี้เป็นแนวโน้มที่ดีสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่จะเพียงพอต่อรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์หรือไม่ ทุกคนยังคงต้องเรียนรู้ไปด้วยกัน

บทความที่สี่: เรียนรู้ร่วมกันต่ออนาคตวัย ผู้เขียนนเรนทร์ ตุนทกิจ นำเอาเรื่องราวของ “วัย/เยาวชน” ที่กำลังส่งผลต่ออนาคตผ่านบทความเรื่อง “การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา: กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อ.เมือง จ.ระยอง” โดยพยายามชี้ชวนและสนับสนุนคำตอบกับแนวทางแก้ปัญหาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ภายใต้การนำแนวคิดเรื่อง “เครื่องแบบ” และ “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม” มาเป็นแนวทางการดำเนินงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา ผลครั้งนี้เป็นที่พอใจ เยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างภาคภูมิใจ แต่อย่างไรก็ตามยังคงหวั่นคำถามถึง “เครื่องแบบ” และ “การมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม” องค์กรรัฐ เอกชน ท้องถิ่น ชุมชน หรือใครจะช่วยให้ยั่งยืนได้

บทความที่ห้าและหก: เรียนรู้ร่วมกันต่อวิถีเกษตรกร การปรับตัวเพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน ต่อรอง ตลอดจนการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการได้มาซึ่งการอยู่ดีกินดีของตนเองและครอบครัว “กลุ่มเกษตรกร” หรือ “กลุ่มแรงงานภาคเกษตร” ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์หนักหนาและยังดำรงอยู่ในปัจจุบัน ดังเรื่องราวของเกษตรกรกลุ่มหนึ่งผ่านบทความของ ชัชวรินทร์ ชัยดี ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ และสมชัย ภัทรธนานันท์ เรื่อง “กลยุทธ์การต่อรองของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา: กรณีชุมชนท้ายตลาด จังหวัดลพบุรี” โดยนำเสนอให้เห็นถึงแบบของการปรับตัวของกลุ่มเกษตรผู้เลี้ยงไก่ ที่เรียกว่า กลยุทธ์ เพื่อลดความเสียหาย สร้างความได้เปรียบหรือสมดุลย์เพียงพอที่พึงรับได้ เพื่อตนเองและอนาคตของลูกหลาน ในขณะที่ “กลุ่มแรงงานภาคเกษตร” อีกหนึ่งได้อาศัยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและเข้มแข็งของชาติพันธุ์ “กวย” หรือ “กวย” มาเป็นกลยุทธ์เพื่อต่อสู้กับสิ่งที่เรียกว่า “วิบากกรรม” บนท่ามกลางบริบททุนในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลได้อย่างไร อุบล สวัสดิ์ผล ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ และชูพักตร์ สุทธิสา ได้นำเสนอบทความเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์กวย: วิถีการดำรงชีวิตของแรงงานอพยพตัดอ้อยภายใต้อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลไทย” ไว้ที่น่าสนใจและเปิดโลกทัศน์ให้เห็นความเป็นจริงที่จะละลายเรียนรู้ไปด้วยกันไม่ได้

บทความที่เจ็ด: เรียนรู้ร่วมกันต่อวาทกรรมต่างคนคิด การรับรู้และความเข้าใจวาทกรรม “การพัฒนา” ที่ไม่ตรงกัน อาจเป็นอีกหนึ่งเหตุผลของการช่วงชิงความได้เปรียบเพื่อกำหนด “วาทกรรมฝ่ายตนเอง” ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้ เช่นเดียวกับ

บทความ “การต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือผ่านวาทกรรมการพัฒนา ต.กลายเป็น อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช” โดย กรองกาญจน์ การเนตร และสุรางค์รัตน์ จำเนียรพล ซึ่งนำเสนอความเข้าใจและอธิบายถึงขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อลดทอนความชอบธรรมในโครงการพัฒนาของรัฐ เพื่อเป้าหมายของขบวนการคือ หยุด “โครงการพัฒนา” โดยนำเอาแนวคิดเรื่องวาทกรรมและสร้างวาทกรรมมาต่อสู้ ต่อรองบนความได้เปรียบเชิงพื้นที่ ทรัพยากร พันธมิตร และความชอบธรรม จนนำไปสู่ “วาทกรรมชุมชน” ที่มีพลังนำไปสู่การทบทวน ปรับเปลี่ยนทิศทางและแนวทางการพัฒนากระแสหลักได้ บทความชิ้นนี้ทำให้ได้สติและตั้งคำถามที่ชวนให้คิด จินตนาการต่อไปคือ จะเกิดอะไรขึ้นกับ “วาทกรรมชุมชน” เมื่อภาครัฐมีวาทกรรม “ประชารัฐ” การพัฒนาจะไปในทิศทางไหน หรือนั่นคือ วาทกรรมใหม่ที่รัฐและประชาชนต้อง “ร่วมกำหนด” และเรียนรู้ร่วมกัน

บทปริทัศน์หนังสือท้ายเล่ม แบ็งค์ งามอรุณโชติ หยิบหนังสือ “Exodus: How Migration is Changing Our World” ของ Paul Collier ซึ่งเป็นการนำเสนอว่าด้วยเรื่องแรงงานข้ามชาติ การย้ายถิ่นแรงงาน ที่ชี้ให้เห็นถึงมิติศักยภาพและสัมพันธภาพของแรงงาน โดย Collier ชี้ว่า แรงงานข้ามชาติ เป็นการตัดสินใจบนสมมุติฐานของครอบครัว ความสัมพันธ์ทางสายเลือดและระบบความสามารถทางการศึกษา และเหล่านั้นจะเป็นเหตุให้เกิดการไหลออกของทุนมนุษย์ต่อไปหรือไม่ และจะเป็นปัญหาต่อรัฐ หรือภาคีมากน้อยแค่ไหน เป็นเรื่องที่ชวนขบคิดและชวนติดตาม โดยมีการแสดงให้เห็นผ่านแบบจำลองในประเด็นสำคัญๆ ที่จะเกิดขึ้น และ

แน่นอนว่าประเทศไทยและผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจยิ่งเพื่อการเรียนรู้ในการเข้าสู่กรอบข้อตกลงการเคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพระหว่างสมาชิกอาเซียน (MRA) ที่ไทยจำเป็นต้องมีแผนรองรับเพื่ออนาคตแรงงาน

7 บทความกับ 1 เล่มหนังสือ มุ่งการแลกเปลี่ยนถึงการปรับตัวและการเรียนรู้ภายใต้ศักยภาพทั้งในปัจจุบันและหรือกลุ่มเพื่อขยับหรือปรับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในสังคม ไม่มีเจตนาชี้ใครต้องรับผิดชอบ นอกจากเชิญชวนให้ร่วมเรียนรู้ปรากฏการณ์ “ดำรงอยู่และผลิตซ้ำ” ในสังคม เพื่อรู้อย่างเท่าทันและรับกับทุกสถานการณ์ได้อย่างปกติ สู่ต้นทุนสังคมปรองดองและเป็นสุขอย่างแท้จริง